

Anna Uryga, Beata Bator

Strategia rozwijania kolekcji i modelowania polityki gromadzenia zbiorów w świetle doświadczeń biblioteki medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego

Forum Bibliotek Medycznych 1/2, 187-199

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bibliografia

- Wojciechowski Jacek: *Organizacja i zarządzanie w bibliotekach*. Warszawa: PWN, 1997
Tenże: *Idee i rzeczywistość: bibliotekarstwo pragmatyczne*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2002
Janiszewska Kamila: *Elektroniczne dostarczanie dokumentów*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2003

Mgr Anna Uryga
Mgr Beata Bator
Kraków – CM UJ

STRATEGIA ROZWIJANIA I MODELOWANIA POLITYKI GROMADZENIA ZBIORÓW W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ BIBLIOTEKI MEDYCZNEJ CM UJ

Streszczenie

Referat przedstawia wyniki niektórych analiz prowadzonych w Bibliotece Medycznej CM UJ w latach 1996–2003, które stanowiły istotny element opracowywanych planów strategicznych. Na tym tle zarysowana jest struktura i rozkład obecnych kosztów funkcjonowania biblioteki oraz źródła finansowania i pozyskiwania piśmiennictwa. Przedstawiona na tych faktach i liczbach sytuacja biblioteki stanowi punkt wyjścia do określenia typów zasobów i ich ważności w kontynuacji dotychczasowej polityki gromadzenia i modelowaniu nowej strategii. Omówione zostaną role (funkcje), jakie pełnią wykorzystywane metody i narzędzia wspomagające kształtowanie nowej organizacji takie jak np. baza akcesyjna, przewodniki po źródłach informacji w medycynie, farmacji i ochronie zdrowia oraz wdrażanie klasyfikacji tematycznych. Zwrócona zostanie również uwaga na najistotniejsze problemy oraz kierunki, w jakich będzie rozwijana strategia gromadzenia zasobów i źródeł informacji medycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki niektórych analiz prowadzonych w Bibliotece Medycznej CM UJ w latach 1996–2003, które stanowiły istotny element opracowywanych planów strategicznych. Na tym tle zarysowana jest struktura i rozkład obecnych kosztów funkcjonowania biblioteki oraz źródła finansowania i pozyskiwania piśmiennictwa. Przedstawiona na tych faktach i liczbach sytuacja biblioteki stanowi punkt wyjścia do określenia typów zasobów i ich ważności w kontynuacji dotychczasowej polityki gromadzenia i modelowaniu nowej strategii.

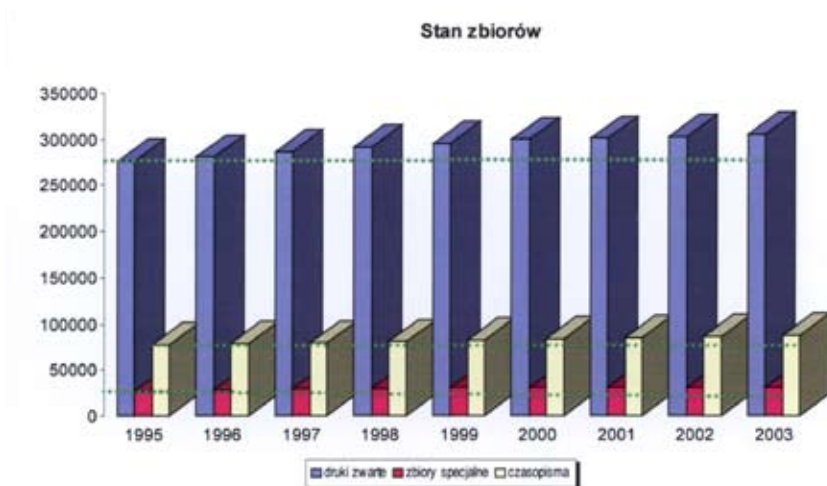
Druga część artykułu skupiona jest na omówieniu kontekstu zagadnień towarzyszących polityce gromadzenia zasobów w BM CMUJ oraz na uwypukleniu

szczególnie istotnych rezultatów przedsięwzięć dokonanych w latach 1996–2003, które miały za cel zmianę wizerunku Biblioteki.

Trzecia część wkracza w obszar problemów, które wiążą się z nowym podejściem do strategii rozwijania kolekcji pod kątem jakościowej oceny źródeł informacji. Omawia również aspekty wdrożenia wolnego dostępu do półek w odniesieniu do wszystkich zasobów bibliotecznych.

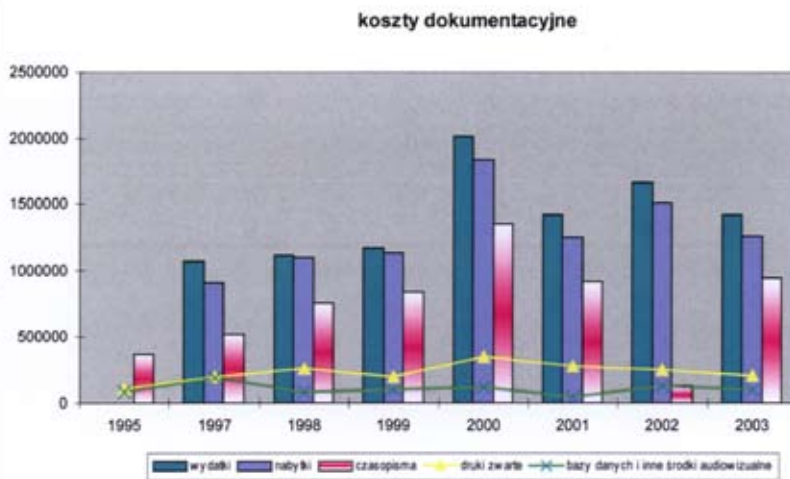
Przykłady niektórych analiz prowadzonych w latach 1996–2000

Wykres 1 – przedstawia ilościowy stan zbiorów Biblioteki Medycznej CM UJ w okresie od 1995–2003 roku na podstawie zapisów inwentarzowych.

Wskazuje na bardzo niewielki wzrost wolumenów w 2 kategoriach zbiorów: wydawnictwach ciągłych i zbiorach specjalnych. Większy wzrost ilościowy (ale i tak dość łagodny) występuje w grupie druków zwartych. Od punktu wyjściowego przybyło w grupach: druków zwartych – 30.136 vol., zbiorach specjalnych – 3743 jednostek inwentarzowych, czasopiśmie – 9954 vol. Średni wzrost inwentaryzowanej literatury wyniósł ok. 4870 vol. rocznie. Na tej podstawie można domniemywać, że tempo wzrostu zbiorów bibliotecznych (zwłaszcza w odniesieniu do druków zwartych) zmalało w stosunku do poprzednich dziesięcioleci. Tę zmianę można wychwycić zestawiając ze sobą wzrost pozycji w grupie druków zwartych między latami 1995–1996 (wzrost o 10.000 vol.), a latami 2002–2003 (wzrost o 2704 vol.). W przedstawionej wizualizacji graficznej ten niuans pozostaje nieuchwytny.

Wykres 2 – prezentuje proces kształtowania się kosztów dokumentacyjnych (wydatki na czasopisma, druki zwarte oraz elektroniczne źródła informacji) w latach 1995–2003.

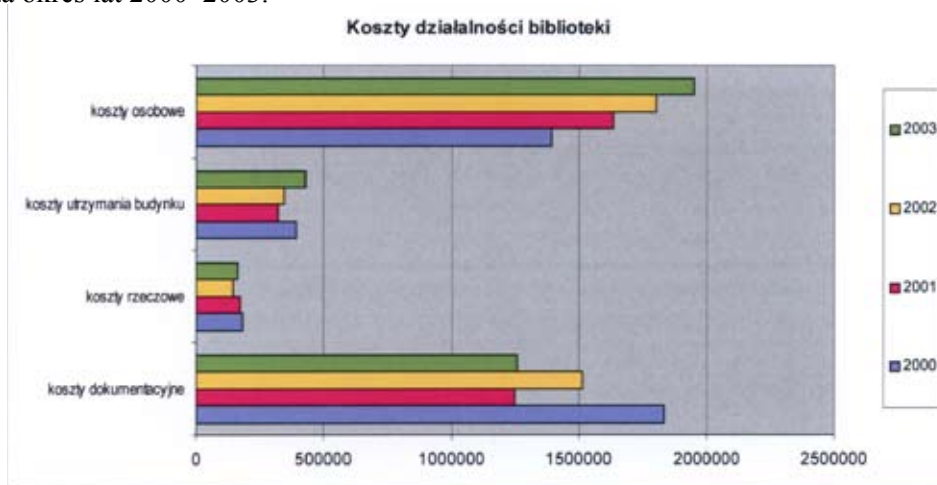

Od roku 1997 pojawiają się 3 kolumny, z których pierwsza obejmuje koszty dokumentacyjne i koszty na tzw. wydatki rzeczowe (usługi telekomunikacyjne, pocztowe, materiały biurowe, wyposażenie, środki czystości, delegacje, konserwacja infrastruktury). Druga kolumna zawiera koszty dokumentacyjne, które wynikają z realizacji przyznanego na ten cel budżetu oraz dodatkowych zabezpieczeń, kierowanych przez innych (niż biblioteka) dysponentów środków finansowych (np. właścicieli grantów badawczych, dziekanów, kierowników jednostek organizacyjnych CMUJ). Przylgnięta do dwóch wcześniejszych - trzecia kolumna reprezentuje koszty dokumentacyjne związane z prenumeratą czasopism. Na tym tle zobrazowany został rozkład kosztów na zakup książek oraz elektronicznych źródeł informacji (baz danych i konsorcjów czasopism elektronicznych). Jak widać – prenumerata tradycyjnych czasopism wiąże się z najwyższymi obciążeniami wśród pozostałych wydatków dokumentacyjnych.

Analiza danych przedstawionych na tym wykresie prowadzi do wniosku, że moderowane (o minimalnej tendencji wzrostowej) zakupy czasopism i innych źródeł informacji, prowadzone w latach 1995–1999, osiągnęły swój maksymalny pułap w roku 2000. W tym właśnie roku rozpoczynają się różnorodne perturbacje, których źródłem są zarówno nowe zasady i procedury organizacji przetargów wynikające z zapisów Ustawy o Zamówieniach Publicznych, nie dość precyzyjne, a nawet mylące, zapisy o Podatku VAT, zmiany w polityce finansowej KBN (m.in. zniesienie celowych dotacji na zakup czasopism z importu i ukrycie ich w dotacji na realizację działalności statutowej dla poszczególnych wydziałów) a także (może i przede wszystkim)

odnotowywany każdego roku wzrost cen na czasopiśmie. W takiej sytuacji nakładanie się przedpłat na prenumeratę, kumulowanie kosztów z dwóch lat w jednym roku, stały wzrost wydatków na elektroniczne źródła informacji powodują rozchwianie preliminarzy budżetowych. Za tym idą trudne pertraktacje z władzami i służbami finansowymi uczelni oraz czasochłonne zabiegi nad ustaleniem listy prenumerowanych czasopism, aby pozostać w zgodzie z założeniami budżetu. Każdego roku następuje też niewielki, aczkolwiek stopniowy, spadek liczby prenumerowanych tytułów w postaci drukowanej. Jest on niewielki tylko dlatego, że kierownicy poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz pracownicy naukowcy starają się, w miarę swoich możliwości, zabezpieczyć własne (dodatkowe) środki finansowe na ten cel.

Wykres 3 – dopełnia obraz i interpretację poprzedniego wykresu. Obejmuje dane za okres lat 2000–2003.

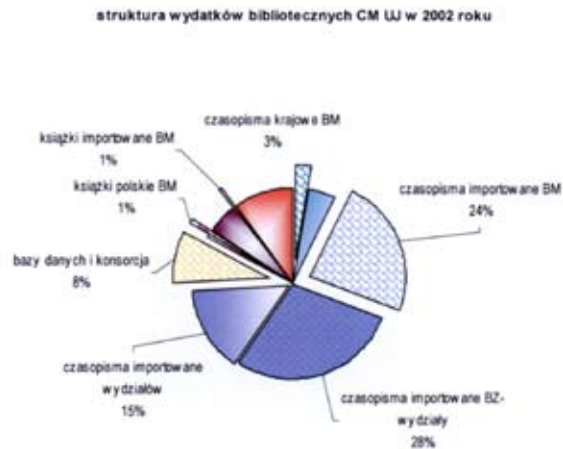
W cieniu kłopotów budżetowych, które wiążą się z wydatkami na zakup literatury, pozostają inne jeszcze problemy. Biblioteka zmagą się z utrzymaniem kosztów rzeczowych na poziomie roku 2000. Staje się to przedmiotem szczególnej ekwilibrystyki, zważywszy na rosnące potrzeby w zakresie szybkiej i sprawnej komunikacji oraz na konieczność naprawy i odnawiania parku technologicznego Biblioteki. Szukanie oszczędności w wydatkach rzeczowych jest połączone ze stałym poszukiwaniem dodatkowych źródeł finansowych, które powinny pozwalać na choćby niewielkie inwestycje. Na koszty rzeczowe (zobrazowane na wykresie) składają się więc nie tylko koszty wydatkowane z przyznanego budżetu, ale także koszty pochodzące z wypracowywanych projektów. W tę grupę kosztową – od 2003 roku – wchodzi również dodatkowe obciążenia związane, po pierwsze, z migracją baz katalogowych z systemu VTLS do VIRTUI; a po drugie, z utrzymaniem systemu bibliotecznego w latach następnych. Z góry wiadomo, że już w 2004 roku obciążenia

z tego tytułu podniosą koszty rzeczowe o 40 % w stosunku do lat ubiegłych. Konsekwencje płynące z tego wzrostu kosztów zostaną skrótowo omówione przy wykresie 4. Trzecia grupa kosztów przedstawionych na wykresie wiąże się z kosztami utrzymania budynku (amortyzacją i opłatami za media oraz niezbędnymi remontami). Ewentualne obniżanie lub ich powiększenie zależy w dużej mierze od służb technicznych i administracyjnych uczelni. Wszelkie regulacje w tym względzie uzależnione są jednak przede wszystkim od ogólnej kondycji finansowej uczelni. Jeśli więc w roku 2003 w Bibliotece wykonano I etap remontu sanitariatów i łazienek oraz modernizację infrastruktury przeciwpożarowej, to już w 2004 roku na żaden poważniejszy remont Biblioteka nie może liczyć.

Czwartym składnikiem kosztów funkcjonowania biblioteki są wreszcie koszty osobowe. Tutaj notowany jest (na całe szczęście) stały wzrost, dzięki czemu stopniowo regulują się różnorodne dysproporcje i elastycznie moderuje się system motywacyjny. Ten składnik pozwala wydobyć z pracowników większą kreatywność i podkreślić wagę zawodowych kompetencji.

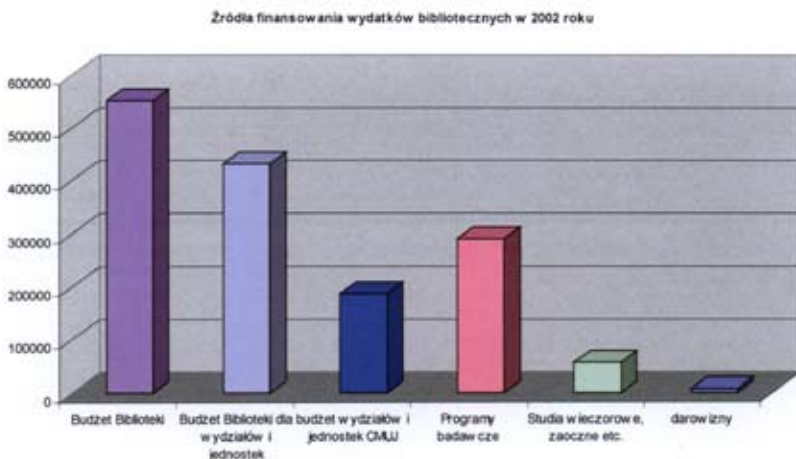
Przedstawienie i krótkie omówienie kosztów funkcjonowania biblioteki pomaga lepiej zrozumieć wzajemne relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wydatków. Mniej lub bardziej świadoma ingerencja w kształt tych wydatków pozwala restrukturyzować różnorodne funkcje biblioteki oraz optymalizować strategię jej rozwoju.

Wykres 4 – przynosi szczegółowy rozkład wydatków dokumentacyjnych wykazanych w roku 2002. Podobna struktura wydatków utrzymuje się w 2003 roku.

Tutaj 80 % wydatków dokumentacyjnych stanowią koszty zakupu polskich i importowanych czasopism w formie drukowanej. Jeśli dorzucić do tego jeszcze 8 % wydatków na bazy danych i konsorcja czasopism elektronicznych – to pozostaje ok. 12 % wydatków, które obejmują zakupy w zakresie polskiego i zagranicznego piśmiennictwa naukowego (druki zwarte) oraz podręczników dla studentów (druki zwarte). Niestety tutaj tylko 2 % wydatków pozostaje w dyspozycji biblioteki. Pozostałe 10 % wydatków finansowanych jest z budżetów innych dysponentów. Literatura zakupiona w ramach tych 10 %, po rejestracji i opracowaniu metodami tradycyjnymi, zasila zbiory bibliotek poszczególnych dysponentów. W tym miejscu należy nawiązać do uwag sporządzonych przy omawianiu wykresu 3. Sytuacja, w której rocznie tylko 2 % nabytków z grupy druków zwartych trafia do komputerowej bazy katalogowej, budzi szczególną troskę i niepokój. Z kolei gwałtowny wzrost kosztów utrzymania zintegrowanego systemu bibliotecznego, pomimo swojej pewnej amortyzacji w postaci rekordów bibliograficznych i rekordów zasobu dla wydawnictw ciągłych, ciężać będzie negatywnie na efektywności funkcjonowania całej biblioteki. Próba rozwiązania tego poważnego problemu stanowi punkt wyjścia dla „nowej” strategii rozwoju systemu bibliotecznego-informacyjnego CMUJ w latach 2005–2007 i będzie jednym z jej najważniejszych wyzwań.

Wykres 5 – jest ostatnim (wykorzystanym w tej części artykułu) przykładem analiz. Informuje o źródłach finansowania kosztów dokumentacyjnych w roku 2002 i nie odbiega znacznie od zestawień z 2003 roku.

W przeciągu ostatnich 9-ciu lat obciążenia finansowe z tytułu kosztów dokumentacyjnych coraz lepiej przyjmowane są przez budżety innych (niż biblioteka) dysponentów. W partycypację kosztów wynikających z prenumeraty czasopism zaangażowani są zarówno właściciele grantów badawczych, jak i kierownicy

poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz sami dziekani wydziałów. Proporcje kosztów ponoszonych z tego tytułu nie są jeszcze zadowalające, ale w coraz większym stopniu pojawia się zrozumienie i gotowość do zabezpieczenia dodatkowych środków oraz źródeł finansowania działania biblioteki. Biblioteka przestaje być postrzegana jako jednostka prokurująca koszty jedynie dla samej siebie, a jej obraz ulega pozytywnemu przeobrażeniu. Nowy, przygotowany obecnie, model rozkładu kosztów dokumentacyjnych pomiędzy różnych dysponentów środków finansowych będzie musiał uwzględniać zmiany w strukturze wydatków (wykazanych na wykresie 4). Proporcje kosztów na poszczególne typy zbiorów muszą zostać tak uregulowane, aby Biblioteka była zdolna zwiększyć zakupy podręczników i prowadzić stabilną politykę rozwijania kolekcji. Osiągnięcie tych celów wymaga licznych zabiegów i zmian organizacyjnych, które z jednej strony mają podtrzymać kierunek rozwoju biblioteki, a z drugiej wyeliminować niektóre niebezpieczne zjawiska i tendencje.

Podsumowującym akcentem tych analiz niech będą następujące uwagi:

1. Aktualna polityka gromadzenia w dużej mierze uzależniona jest od polityki finansowej uczelni, w której dominują zasady znacznej decentralizacji środków finansowych i rozłożenia decyzji w sprawie ich podziału.
2. Partycypacja w kosztach prenumeraty czasopism oraz zakupu druków zwartych przez poszczególne jednostki organizacyjne ma jednocześnie olbrzymi wpływ na politykę gromadzenia zbiorów (a więc na decyzje o zakupie określonych tytułów). Nie wnikając głębiej w pozytywne i negatywne aspekty takiej polityki, można jedynie stwierdzić, że takie postępowanie zapewnia spełnienie potrzeb informacyjnych wybranej (w pewnym stopniu ograniczonej jedynie do pracowników naukowych uczelni) grupy użytkowników.
3. Do ogólnych tendencji dotyczących ograniczania prenumeraty czasopism drukowanych na rzecz czasopism elektronicznych środowisko CM UJ podchodzi z dużą ostrożnością. Każda decyzja o rezygnacji z formy drukowanej poprzedzona zostaje konsultacją z Biblioteką. Ważne kwestie podnoszone podczas tych rozmów to zabezpieczenie dostępu do archiwum oraz gwarancja uczestnictwa Biblioteki w konsorcjalnym dostępie do pełnotekstowych baz danych.
4. Jednym z bardzo istotnych elementów analiz związanych z zakupem czasopism są również wskaźniki bibliometryczne takie jak Impact Factor oraz Index Copernicus.
5. W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi Biblioteka podejmuje decyzje o zakupie referencyjnych wydawnictw monograficznych i podręczników dopiero pod koniec roku (często posiłkując się tylko środkami na działalność bibliotek wynikającymi z przyznawanej co roku przez Ministerstwo Zdrowia dotacji wspomagającej badania). Zgodnie z potrzebami naszych użytkowników

polityka gromadzenia zbiorów powinna zapewniać aktualność i uwzględniać nie tylko zakup podręczników w języku polskim, ale i angielskim.

Kontekst zagadnień towarzyszących polityce gromadzenia zasobów w Bibliotece Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego

W latach 1996–2003 zrealizowanych zostało wiele znaczących przedsięwzięć, które zrodziły się pod wpływem dwóch ważnych opracowań strategicznych. Pierwsza, wyjściowa analiza pt.: „Restrukturyzacja usług informacyjnych w systemie biblioteczno-informacyjnym CMUJ” została przygotowana w marcu 1996 roku¹. Druga, stanowiąca kontynuację i rozszerzenie poprzedniej, powstała w lutym 1999 roku pt.: „Strategia rozwoju systemu biblioteczno-informacyjnego CMUJ w latach 1999–2001”². Obie analizy głęboko (na podstawie szczegółowych danych) wniknęły w strukturę i w sposób realizacji wszystkich zadań bibliecznych, określiły potrzeby organizacyjne i finansowe, wyznaczyły kierunki rozwoju oraz przygotowały scenariusze realizacji wybranych strategii. W wyniku realizacji wyznaczonych priorytetów dokonały się istotne przeobrażenia w funkcjonowaniu biblioteki, które można zamknąć w siedmiu punktach.

1. Optymalizacja dostępu do informacji:

- umożliwienie korzystania on-line ze wspólnej z Biblioteką Jagiellońską komputerowej bazy katalogowej wraz z wzajemnym rozszerzeniem praw dostępu do zbiorów dla wszystkich pracowników i studentów UJ
- udostępnienie bibliograficznych baz danych i czasopism elektronicznych w sieci komputerowej całej uczelni
- opracowanie oraz udostępnienie własnych baz i narzędzi informacyjnych
- świadczenie usług biblioteczno-informacyjnych na odległość

2. Rozwój metodyczny zbiorów bibliecznych:

- wypracowanie i utrzymywanie w miarę stabilnej listy prenumerowanych czasopism w formie drukowanej
- wypracowanie wspólnej z BJ polityki w zakresie przystępowania do konsorcjów na użytkowanie baz danych i czasopism elektronicznych
- wdrożenie wolnego dostępu do półek na obszarze czytelnicy wraz z szerokim zastosowaniem klasyfikacji tematycznej do organizacji zbiorów w magazynach bibliecznych i komputerowym katalogu
- wypracowanie nowych procedur selekcji i reinwentaryzacji zbiorów depozytowych

¹ Anna Uryga: Restrukturyzacja usług informacyjnych w systemie biblioteczno-informacyjnym Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1996 [Materiał w posiadaniu autora]

² Anna Uryga: Strategia rozwoju systemu biblioteczno-informacyjnego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1999-2001. Kraków 1999 [Materiał w posiadaniu autora]

- inwentaryzację i tworzenie scentralizowanej informacji katalogowej o starodrukach dostępnych w CM UJ
3. Sprawniejszy system organizacji zbiorów oraz realizacji usług bibliotecznych w jednostkach organizacyjnych CMUJ:
 - koordynację pracy bibliotekarzy zakładowych, ich szkolenie i związanie z biblioteką główną
 - wypracowywanie standardów dla różnych typów bibliotek (instytutowych, klinicznych, wydziałowych, szpitalnych etc.)
 - sukcesywną reorganizację bibliotek zakładowych wraz z częścią i/lub całościową likwidacją depozytów
 - zbiorowe i/lub indywidualne szkolenia użytkowników w ich macierzystym miejscu pracy
 4. Podniesienie kwalifikacji zawodowych personelu:
 - szkolenia wewnętrzne
 - uczestnictwo w organizowanych na zewnątrz szkoleniach i warsztatach
 - realizację wspólnych projektów i przedsięwzięć
 - aktywowanie i włączenie pracowników w różnorodne prace zespołowe
 - okresowe zmiany zakresów czynności i obowiązków zwłaszcza w odniesieniu do młodej kadry
 5. Podniesienie umiejętności w wyszukiwaniu informacji oraz korzystaniu z biblioteki na odległość:
 - szkolenia użytkowników
 - indywidualne konsultacje
 - opracowanie stron i narzędzi informacyjnych portalu internetowego biblioteki
 - organizację specjalistycznych kursów i zajęć dydaktycznych
 6. Wszechstronna współpraca z innymi bibliotekami oraz wszystkimi partnerami zainteresowanymi rozwojem informacji medycznej:
 - tworzenie rekordów i zasilanie danymi centralnych baz katalogowych oraz kartotek haseł wzorcowych
 - realizację wypożyczeń międzybibliotecznych i dostarczanie dokumentów drogą elektroniczną
 - zabezpieczanie niektórych pozycji piśmiennictwa dla podtrzymania wymiany międzybibliotecznej w kraju i za granicą
 - udział we wspólnych, ogólnopolskich i/lub regionalnych przedsięwzięciach
 - wymianę doświadczeń na konferencjach, szkoleniach i warsztatach
 - przygotowywanie wspólnych projektów
 7. Stabilniejsza organizacja i sprawny system zarządzania Biblioteką:
 - jasno sprecyzowane cele strategiczne

- motywowanie i dynamizowanie zespołu pracowniczego
- stałe poszukiwanie i zabezpieczanie środków finansowych na realizację inwestycji i przedsięwzięć
- partnerski styl kierowania

Wszystkie wykazane powyżej elementy przyczyniły się do zmiany oblicza biblioteki w okresie ostatnich ośmiu lat. Przekładają się one na (w miarę) efektywną realizację celów, osiągnięcie zamierzonych rezultatów i stworzenie konkretnych produktów. Można również obiektywnie stwierdzić, że dzięki konsekwentnie realizowanej strategii – Biblioteka Medyczna CMUJ – zapewniła sobie wiarygodną pozycję na arenie przemian zachodzących w środowisku własnej uczelni³.

Należy zauważyć również i to, że – dłużej niż 3 lata prowadzona konkretna strategia – może prowadzić do skostnienia niektórych struktur organizacyjnych i utrwalenia rutyny w czynnościach, które wymagają stałych zmian. Z kolei, prowadzone od pewnego czasu, analizy i oceny efektywności działania biblioteki, wskazują na liczne niedociągnięcia i konieczność zmian jakościowych. Motywem przewodnim obieranej obecnie strategii biblioteki staje się więc przede wszystkim JAKOŚCIOWA OCENA ŹRÓDEŁ INFORMACJI i ROZWÓJ KOLEKCJI wraz z opracowaniem nowych procedur towarzyszących polityce gromadzenia zasobów bibliotecznych. Polityka gromadzenia (wysunięta tutaj na pierwszy plan) łączyć się ma w spójną całość z pozostałymi misjami biblioteki: opracowywaniem, przechowywaniem, konserwacją, udostępnianiem i informowaniem o treści zbiorów.

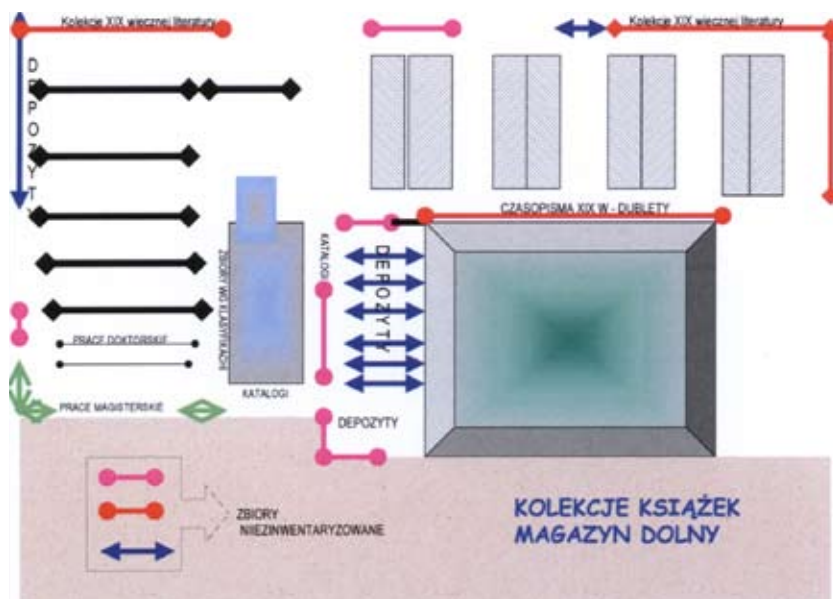
Kierunki, metody i narzędzia wspomagające rozwój nowej strategii gromadzenia zasobów i źródeł informacji medycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim

Wypracowywana strategia na lata 2005–2007 będzie bazować na książce pt.: „Collection Development and Assessment in Health Sciences Libraries”⁷⁴. Mamy również w stałej dyspozycji Collection Development Manual of the National Library of Medicine dostępny ze stron portalu NLM (<http://www.nlm.nih.gov/tsd/acquisitions/mainpage.html>). Przewodniki te pozwolą ogarnąć wszystkie aspekty towarzyszące polityce gromadzenia zbiorów i uporządkują metodycznie nasze dotychczasowe działania. Główne ostrze uwagi skoncentrowane zostanie jednak na sposobach zabezpieczenia i wdrożenia nowych metod i narzędzi.

³ Anna U r y g a : Les avantages et menaces: la restructuration de la bibliotheque medicale universitaire. In: Libraries without limits : Changing needs – changing roles. Proceedings of the 6th European Conference of medical and health Libraries, Utrecht, 22-27 June 1998. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht 1999 p. 155-159

⁴ Daniel T. R i c h a r d s : Collection development and assessment in health sciences libraries / by Daniel T. Richards and Dottie Eakin. Lanham & London. 1997. (Current Practice in Health Sciences Librarianship. Vol. 4)

W tym miejscu należy nawiązać do wykresu 1, który przedstawia ilościowy stan zbiorów bibliotecznych. Zasadniczą barierą uniemożliwiającą nam szybkie zastosowanie metod i kryteriów jakościowej oceny źródeł informacji, a co za tym idzie skutecznej selekcji i pożądanego rozwoju kolekcji, jest przede wszystkim sposób uporządkowania zbiorów na półkach. Większość zinwentaryzowanych materiałów bibliotecznych, czyli to, co zostało zgromadzone przed 1996 rokiem, pozostaje zorganizowana według formatów i numerów wynikających z akcesji wpływów. Ten układ jest niefortunny i nieadekwatny zarówno do wzrastających wymagań użytkowników jak i do zapotrzebowań informacyjnych w dziedzinie medycyny, farmacji i ochrony zdrowia. Dodatkowym problemem biblioteki jest stale powiększający się zbiór niezinventaryzowanych pozycji, pochodzący głównie z likwidacji niektórych (często bardzo cennych) kolekcji bibliotek zakładowych CMUJ. Tę skomplikowaną sytuację ilustruje poniższy przykład:

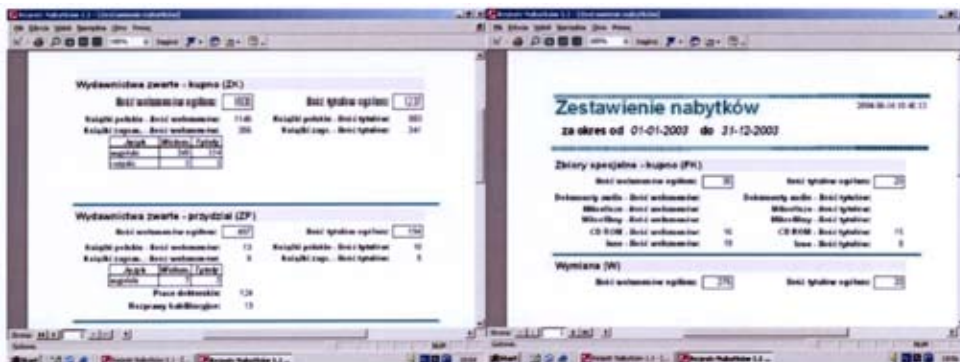

Zaplanowana reorganizacja zbiorów wraz z korzystniejszą optymalizacją dostępu do informacji łączyć się będzie z pełnym wdrożeniem klasyfikacji NLM do wszystkich typów zbiorów i na obszar całej biblioteki. Oznacza to także, że przyjęte procedury dotkną zarówno materiał gromadzony na bieżąco, jak i materiał archiwalny. Zdajemy sobie w pełni sprawę, że przedsięwzięcie to jest bardzo trudne do realizacji, tak od strony organizacyjnej, finansowej jak i koncepcyjnej. Wymaga nie tylko głębokiego wniknięcia w strukturę klasyfikacji NLM (<http://wwwcf.nlm.nih.gov/class/>), ale także w jej powiązania z Klasyfikacją Biblioteki Kongresu (<http://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/lcco.html>), z kartoteką MeSH (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/> i <http://www.nlm.nih.gov/mesh/>).

mesh.pl/) i innymi kartotekami haseł wzorcowych NUKAT (<http://www.nukat.edu.pl/>) oraz z Tablicami Cutter'a (<http://www.cuttertables.com>). Na razie trwają więc prace przygotowawcze: tłumaczone i adaptowane są dla naszych potrzeb procedury, przeprowadzany jest wstępny pilotaż, sporządzane są plany sytuujące różnorodne grupy zasobów w pomieszczeniach biblioteki oraz określone są szczegółowe potrzeby finansowe i kadrowe.

Jednocześnie – w odniesieniu do nowych zakupów literatury zagranicznej – jeśli tylko pojawią się większe możliwości nabywcze – utrzymana zostanie zasada zakupu literatury referencyjnej dobieranej z aktualizowanych co roku Brandon/Hill Selected List of Books and Journals <http://www.mssm.edu/library/brandon-hill/>. Biblioteka prowadzić będzie również selekcję zapotrzebowań na podstawie głębokiej lustracji poszczególnych działów tematycznych czytelnicy.

W ślad za stopniowym rozwojem metodycznym zbiorów bibliotecznych – wykorzystana zostanie również nasza baza akcesyjna, która już w tej chwili pozwala na dokonywanie jakościowych analiz.

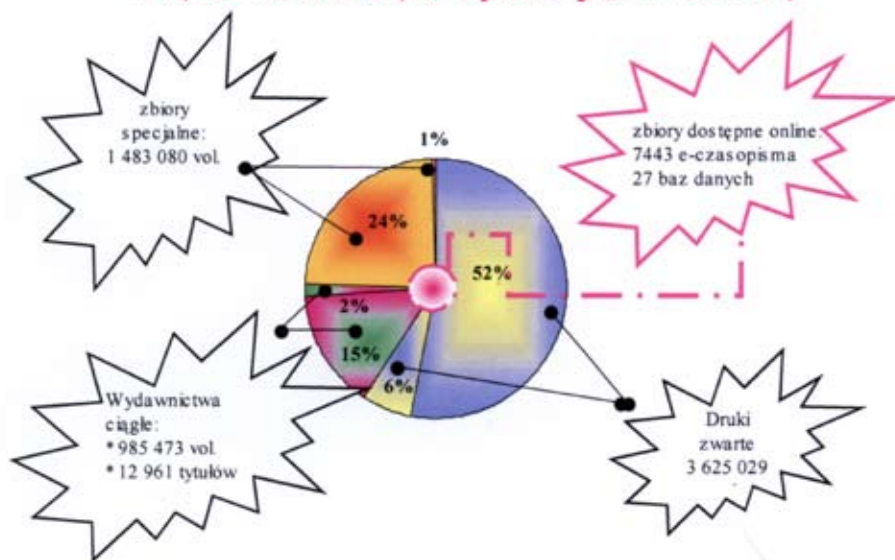

Wszystkie omówione powyżej metody i narzędzia wspomagają kształtowanie nowej organizacji biblioteki. Funkcje niektórych z nich i role, jakie odgrywają w zarządzaniu informacją zostały szeroko omówione w artykule i referacie prezentowanym podczas XIX Konferencji Bibliotek Medycznych we Wrocławiu w 2000 roku⁵. Tam też pojawił się szczegółowy opis przedsięwzięcia wdrażania wolnego dostępu do półek w latach 1996–1999, który jak widać trwa nieprzerwanie dotąd. Ciągłe otwierają się przed nami nowe obszary do zabudowywania i perspektywy dalszego rozwoju.

Choć zbiory biblioteczne Biblioteki Medycznej stanowią jedynie znikomą część (ok.10%) zasobów uniwersyteckich to jednak chyba warto wyeksponować ich wagę

⁵ Elżbieta Bohatkiewicz, Krystyna Jenner-Utrat, Alicja Krzyk, Anna Uryga: Model opracowania rzeczowego a organizacja i zarządzanie informacją w Bibliotece Medycznej CMUJ. *Biuletyn GBL* 2000 R. 46 nr 363 s. 13-29

zbiory biblioteczne Uniwersytetu Jagiellońskiego (stan na 31.12.2002)

na tle innych dziedzin, zwłaszcza że informacja o nich pozostanie we wspólnej z Biblioteką Jagiellońską bazie katalogowej.

Przemiany, jakie zachodzą w kształcie i funkcjach Biblioteki Medycznej CM UJ są odbiciem wybranej przed kilku laty strategii rozwoju, która opiera się na twórczym kreowaniu różnorodnych rozwiązań organizacyjnych i optymalnym wykorzystywaniu nowoczesnych technologii informatycznych. Nasza biblioteka coraz głębiej przeobraża się z archiwum wiedzy w ośrodek aktywnie tę wiedzę tworzący i przetwarzający. Zaangażowani w ten proces bibliotekarze i informatycy systematycznie poszukują nowatorskich zastosowań dla pojawiających się technologii, wspólnie budują wizję możliwych scenariuszy i model takiej biblioteki, która satysfakcjonuje zarówno jej pracowników jak i użytkowników.

Mamy to wszystko na uwadze – w obliczu zbliżającej się w 2010 roku dwusetnej rocznicy powstania Biblioteki Wydziału Lekarskiego UJ – której zbiory stanowią naukowe i kulturotwórcze zaplecze współczesnej wiedzy.